УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Датум 14. 4. 2014.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију

26. 3. 2014, Наставно-научно веће Филолошког факултета у Београду

Одлуком Научно-наставног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду образована је комисија за оцену подобности докторанта мр Балше Стипчевића.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. др Душка Кликовац, редовни професор, Српски језик, 17. 10. 2012, Филолошки факултет у Београду
2. др Рајна Драгићевић, редовни професор, Српски језик, 15. maj 2013, Филолошки факултет у Београду
3. др Срето Танасић, научни саветник, Српски језик, 2008, Институт за српски језик САНУ

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Балша Стипчевић је рођен 10. 4. 1974. године у Београду, где је завршио основну и средњу школу. На Филолошком факултету Универзитета у Београду (група *Српски језик и општа лингвистика*) дипломирао је школске 1999/2000. године, с просечном оценом 10 (десет). На истом факултету завршио је постдипломске студије (смер *Наука о језику*), одбранивши 20. 4. 2007. године магистарски рад *Глаголи с рекцијом допуном у инструменталу без предлога и с предлогом* с(а) *(на материјалу* Речника српскохрватскога књижевног језика *Матице српске)*, под менторством проф. др Љубомира Поповића.

Од 2000. године ради у звању асистента-приправника, а од 2007. године у звању асистента, за предмет Савремени српски језик на Катедри за српски језик с јужнословенским језицима Филолошког факултета у Београду.

Од 2001. године више пута је био лектор за српски језик на Скупу слависта, који сваког септембра организује Међународни славистички центар на Филолошком факултету. У фебруару 2003, мају 2003. и јануару 2007. године држао је радионице из синтаксе на семинарима које за наставнике и професоре српског језика и књижевности организује Друштво за српски језик и књижевност Србије, а почев од 2010. године био је више пута предавач на Семинару српске језичке културе Задужбине Илије М. Коларца. Неколико пута био је ангажован као гостујући сарадник на лингвистичком семинару Истраживачке станице Петница.

Од 2002. до 2005. године учествовао је у научним пројектима *Терминолошка стандардизација лингвистичког описа савременог српског језика* (1748) и *Интеракције између текста и речника* (1743), од 2006. до 2010. године у научном пројекту *Теоријско-методолошки оквир за модернизацију описа српског језика* (148021), а од 2011. године у научном пројекту *Српски језик и његови ресурси: теорије, опис и примене* (178006). Сва четири пројекта финансирана су од стране Министарства за науку Републике Србије.

Био је, 2009. и 2010. године, рецензент за уџбенике српског језика за 7. и 8. разред основне школе у издању Завода за уџбенике и Издавачке куће *Klett*.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

1. „Формални приступ језику и граматици“, *Свет речи*, 15–16, 2003, стр. 17–21.

2. (с Тањом Самарџић) „Терминологија синтаксе падежа Михаила Стевановића“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 32/3, 2003, стр. 139–156.
3. (с Тањом Самарџић) „Подела глагола на врсте и одговарајућа терминологија у *Савременом српскохрватском језику II* М. Стевановића“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 33/3, 2004, стр. 133–146.
4. „Семантичке улоге у савременој лингвистичкој теорији“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 36/3, 2008, стр. 115–154.
5. „О конструкцијама типа *почети с нечим*, *завршити с нечим*, *одуговлачити с нечим*“, *Српски језик*, XV, 2010, стр. 703–718.
6. „Глаголи с рекцијском допуном у беспредлошком инструменталу и њихови реченични модели“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 39/3, 2010, стр. 175–254.
7. „Транзитивни глаголи с два објекта у социјативном односу“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 40/3, 2011, стр. 153–181.

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидата, комисија сматра да кандидат испуњава све услове за израду докторске дисертације.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА
НАПОМЕНА:

За ментора је предложен/а др Душка Кликовац, (звање) редовни професор Филолошког факултета у Београду, Катедра за српски језик са јужнословенским језицима.

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација.

1. (2006[2]; prvo izdanje 2000). *Semantika predloga – Studija iz kognitivne lingvistike*. Beograd: Filološki fakultet. Str. 445.
2. (1997). „*Изокренута прича* Бранка Ћопића или о искуственој утемељености лексичких и граматичких категорија“. *Јужнословенски филолог,* књ. LIII, стр. 173–186.
3. (1997). „О узрочном значењу конструкције *у*+локатив“. *Наш језик,* књ. XXXII, св. 1–2, стр. 26–37.
4. (2007). „Предлошка значења у настави српског језика као страног: случај предлога *у* и *на*“. [У зборнику] *Српски као страни језик у теорији и пракси,* Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 2007, стр. 47–63.
5. (2008). „О семантици и употреби предлога *уз.*“ [У зборнику] *Семантичка проучавања српског језика* (ур. М. Радовановић, П. Пипер), Београд: САНУ, 2008, стр. 95–127.
6. (2011). „О глаголу *требати*: теорија, употреба и норма“. *Наш језик*, XLII: 3–4, 2011, стр. 3–24.
7. (2011). „О месним клаузама у српском језику“. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 40/3, 2011, стр. 47–72.

Комисија сматра да др Душка Кликовац **испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област синтакса српског језика.**

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

ОЦЕНА:

1. формулације назива тезе (наслова)

Комисија закључује да је радни назив тезе *Дативне рекцијске конструкције с непрелазним глаголима у савременом српском језику* прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.

2. предмета (проблема) истраживања

Опис теме:

Предмет овог истраживања јесу конструкције с глаголима који захтевају рекцијску допуну

реализовану именичком јединицом у дативу (без предлога или с предлозима), али који су непрелазни, што значи да не захтевају (и) рекцијску допуну реализовану именичком јединицом у беспредлошком акузативу (или генитиву који се може заменити акузативом).

У типичне такве глаголе спадају *рећи некоме за нешто*, *аплаудирати некоме, жалити се некоме, захвалити се некоме, гарантовати некоме (за нешто), извинити се некоме, честитати некоме (на нечему), заклети се некоме, обратити се некоме, нудити се некоме, претити некоме, супротставити се некоме, наудити некоме, наметнути се некоме, одужити се некоме, осветити се некоме, замерити се некоме, удварати се некоме, ласкати некоме, покорити се некоме, приклонити се некоме, помоћи некоме, веровати некоме, завидети некоме, дивити се некоме/нечему, чудити се некоме/нечему, надати се некоме/нечему, посветити се некоме/нечему, прилагодити се некоме/нечему, користити некоме, штетити некоме, допадати се некоме, припадати некоме, доликовати некоме*, *тежити (к(а)) нечему*, *односити се према некоме/нечему* и сл.

Прелиминарно истраживање показује да таквих глагола у српском језику има око 1.500, те да се могу сврстати у 30 до 50 синтаксичко-семантичких класа.

Као извор грађе служиће једнојезични речник савременог српског језика, као целовит инвентар српске глаголске лексике. С обзиром на то да постојећи речници махом не дају експлицитне информације о глаголској рекцији, као једини избор намеће се *Речник српскохрватскога књижевног језика* Матице српске (Нови Сад, 1967–1976), који, за разлику од новијег, једнотомног *Речника српскога језика* (Нови Сад, Матица српска, [2]2011), уз сваку лексему обавезно даје и примере употребе. У обзир ће се узимати и дефиниције из *Речника српскохрватског књижевног и народног језика* САНУ, који, пошто није завршен, ипак не може служити као примарни извор. Биће ексцерпирани *сви* глаголи који задовољавају постављени рекцијски услов, а основна јединица ексцерпције и анализе биће глагол *у одређеном значењу* (уколико је полисемичан).

Као контролни корпус служиће електронски *Корпус српског језика* који одржава проф. др Душко Витас с Математичког факултета у Београду и који садржи текстове различитих функционалних стилова укупног обима од 113 милиона речи. Уколико буде потребе, употреба појединих (класа) глагола испитиваће се и на пригодном секундарном корпусу (као што је *Антологија српске књижевности* Учитељског факултета у Београду и сл.).

Окосница рада биће сврставање глагола у синтаксичко-семантичке класе и израда реченичних модела, као својеврсних образаца за творбу минималне клаузе око глаголског језгра. При томе ће се, осим броја, типа и облика допуна, узимати у обзир категорију глаголског вида, анализираће се могуће варирање рекције кроз полисемичну структуру глаголске лексеме, ограничења везана за семантичка обележја лексичког пуњења, (прото)типични референти субјекта, објекта, других евентуалних допуна, као и посебних одредби, и евентуално постојање конкурентних (делимично или потпуно синонимних) рекцијских конструкција (с другим падежом, односно другом предлошко-падежном конструкцијом). Посебна пажња посветиће се поређењу номинативно-дативне непрелазне конструкције и (прото)типичне прелазне номинативно-акузативне конструкције с глаголима блиске семантике, као и анализи релевантних разликовних семантичких параметара. Напокон, кандидат ће се осврнути се и на то да ли су, у којој мери, и на који начин ови и остали феномени регистровани у лексикографским изворима.

Овакву методологију кандидат је већ применио у магистарском раду, где је испитивао глаголе који се допуњавају инструменталом (без предлога и с предлогом *с(а)*).

Предложено истраживање, дакле, оријентисано је, најпре, на феномен глаголске рекције, а затим на синтаксичку и семантичку вредност датива у (предлошко-)падежном систему српског језика. И о једној и о другој теми постоји већ релативно обимна литература. Глаголском рекцијом и класификацијом глаголских допуна у српском језику највише се бавила В. Петровић, а значење и употреба датива у словенским језицима били су у протекле две деценије предмет запажених и утицајних студија (за пољски – Вјежбицка 1988, Руцка-Остин 1996 и Домбровска 1997, за чешки и руски – Јанда 1993а). Дативом у српском (и руском) језику бавио се Љ. Милинковић (1988), а његова контрастивна студија била је, не рачунајући обраду датива у граматичким приручницима (нпр. Стевановић [4]1989, Антонић 2005), и једино иоле обимно дело посвећено овом падежу у нашем језику све до недавно објављене монографије И. Палића (2010). И за њу се, међутим, као и за друге, краће радове о српском дативу, може приметити да су дативне рекцијске конструкције с непрелазним глаголима остајале, по правилу, у другом плану, док ни једном раду, укључујући и оне о глаголској рекцији уопште, није коришћен *целокупан* речник као извор грађе. Постојећи речник глаголских

допуна (Петровић – Дудић 1989) релативно је сведеног обима и превасходно дидактички оријентисан, а речник валенце (Панцер 2001), иако неспорно користан, базиран је само на Речнику *Матице српске*, без провере на спољном корпусу. Канидат ће, дакле, настојати да превазиђе парцијални карактер досадашњих проучавања, и то тако што ће узети у обзир *све* рекцијске непрелазне глаголе с дативом. Тиме би дошао у прилику да понуди генерализације које су у ранијим, парцијалним приступима изостајале и да употпуни слику о значењу и употреби датива у српском језику.

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања својом сложеношћу, актуелношћу и значајем у областима дисертације.

3. Библиографија прелиминарних истраживања

Кандидат је приложио библиографију од 89 библиографских јединица релевантних за истраживање. Овде се наводе јединице најзначајније за истраживање:

1. **Андерсен 1970**: Andersen, Henning, "The dative of subordination in Baltic and Slavic", [in:] T. F. Magner & W. R. Schmalstieg (eds.), *Baltic Linguistics*, University Park – London: Pennsylvania State University Press, 1–9.
2. **Белај–Фалетар 2012**: B. Belaj & G. Tanacković Faletar, „Space, conceptualization and case meaning: a cognitive account of dative in Croatian", [in:] Mario Brdar (ed.), *Cognitive linguistics between universality and variation*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publ., 53–92.
3. **Брехт – Левин [1986]**: Richard D. Brecht & James S. Levine (eds.), *Case in Slavic*, Columbus: Slavica.
4. **Брехт – Швани 1974**: Richard D. Brecht & Catherine V. Chvany (eds.), *Slavic Transformational Syntax*, Michigan: University of Michigan.
5. **Ван Бел – Ван Лангендонк 1996**: William Van Belle & Willy Van Langendonck (eds.), *The dative. Volume 1: Descriptive studies*, Amsterdam: J. Benjamins.
6. **Ван Лангендонк – Ван Бел 1998**: Willy Van Langendonck & William Van Belle (eds.), *The dative. Volume 2: Theoretical and contrastive studies*, Amsterdam: J. Benjamins.
7. **Вјежбицка 1987**: Anna Wierbicka, *English speech act verbs: a semantic dictionary*, Sydney: Academic Press.
8. **Вјежбицка 1988**: Anna Wierzbicka, *The semantics of grammar*, Amsterdam: J. Benjamins.
9. **Вундерлих – Лакампер 2001**: D. Wunderlich and R. Lakamper (2001), "On the interaction of structural and semantic case", *Lingua*, 111, 377–418.
10. **Галис 1963**: Арнэ Галлис, »Дательный падеж направления в славянских языках«, *Scando-Slavica*, IX/1, 104–122.
11. **Гортан-Премк 1997**: Даринка Гортан-Премк, *Полисемија и организација лексичког система у српскоме језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
12. **Домбровска 1997**: Ewa Dabrowska, *Cognitive semantics and the Polish dative*, Berlin: Mouton de Gruyter.
13. **Ивић 1953**: Милка Ивић, „О проблему падежне системе у вези са савременим схватањима у лингвистичкој науци", *Јужнословенски филолог*, XX, 191–211.
14. **Ивић 1957**: Милка Ивић, „Систем предлошких конструкција у српскохрватском језику", *Јужнословенски филолог*, XXII, 141–166.
15. **Јакобсон 1936/1986**: Roman Jakobson, "Contributions to the General Theory of Case: General Meanings of the Russian Cases", *In*: Roman Jakobson, *Russian and Slavic Grammar: Studies 1931–1981*, Berlin: Mouton, 59–103.
16. **Јанда 1993а**: Laura A. Janda, *A geography of case semantics: the Czech dative and the Russian instrumental*. Berlin: Mouton de Gruyter.
17. **Јанда 1993б**: Laura A. Janda, "The Shape of the Indirect Object in Central and Eastern Europe", *The Slavic and East European Journal*, 37/4, 533–563.
18. **Кликовац [2]2006**: Душка Кликовац, *Семантика предлога: студија из когнитивне лингвистике*, Београд: Филолошки факултет.
19. **Левин 1999**: Beth Levin, "Objecthood: An Event Structure Perspective", *Proceedings of CLS 35, volume 1: The Main Session*, Chicago: University of Chicago, 223–247. [Консултована електронска верзија доступна на адреси: http://www.stanford.edu/~bclevin/cls99.pdf]
20. **Милинковић 1988**: Љубо Милинковић, *Датив у савременом руском и српскохрватском језику: конфронтативна анализа*, Београд: Научна књига.
21. **Московљевић Поповић 2008**: Јасмина Московљевић Поповић, „Класе глагола за изражавање

психолошких стања, осећања и расположења у савременом српском језику“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 37/1, 87–98.
22. **Палић 2010: Ismail Palić, *Dativ u bosankome jeziku*, Sarajevo: Bookline.**
23. **Панцер 2001**: Baldur Panzer, *Valenzwörterbuch kroatischer und serbischer Verben (Teil I, II)*, Frankfurt am Main: Peter Lang.
24. **Петровић – Дудић 1989**: Владислава Петровић и Коста Дудић, *Речник глагола са допунама*, Београд – Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства.
25. **Петровић 1992**: Владислава Петровић, „Прилог класификацији допунских конструкција у српскохрватском језику“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XXXV/2, 115–132.
26. **Пипер 1977**: Предраг Пипер, „Обележавање просторних односа предлошко-падежним конструкцијама у савременом руском и савременом српскохрватском књижевном језику“, *Прилози проучавању језика*, 13–14, 1–51.
27. **Пипер и др. 2005**: Предраг Пипер, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић, *Синтакса савременога српског језика (проста реченица)*, Београд: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска.
28. **Поповић 1996**: Љубомир Поповић, „Интегрални приступ комуникативним реченицама“, *Књижевност и језик*, XLIV/1–2, 1–41.
29. **Поповић 1997а**: Љубомир Поповић, „Интегрални модел међуодноса синтаксичког система речника и текстова“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 26/2, 469–482.
30. **Поповић 1997б**: *Ред речи у реченици*, Београд: Друштво за језик и књижевност Србије.
31. **Поповић 2002**: Ljubomir Popović, „Informativna struktura rečeničnih modela“, *Књижевност и језик*, XLIX/3–4, 213–240.
32. **Поповић 2003**: Љубомир Поповић, „*Реченица* као централни термин традиционалне синтаксе“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 32/3, 87–138.
33. **Поповић 2006**: Љубомир Поповић, „Полисемичност лексема као један од проблема интерфејса синтаксе и речника“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 35/1, 25–40.
34. **Розвадовска 1989**: B. Rozwadowska, "Are thematic relations descrete?", [in:] R. Corrigan, F. R. Eckman and M. Noonan (eds.), *Linguistic categorization (Proceedings of an International Symposium in Milwaukee, Wisconsin, April 10–11, 1987)*, Amsterdam: J. Benjamins, 115–130.
35. **Руцка-Остин 1996**: B. Rudzka-Ostyn, "The Polish dative", [in:] Ван Бел – Ван Лангендонк 1996, 341–394.
36. **Станојчић – Поповић [13]2011**: Живојин Станојчић и Љубомир Поповић, *Граматика српскога језика*, Београд: Завод за уџбенике.
37. **Стевановић 1961**: Михаило Стевановић, „Dativske sintagme s predlozima *prema* i *ka*“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, IV–V, 319–322.
38. **Стевановић [4]1989**: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II. Синтакса*, Београд: Научна књига.
39. **Тополињска 2000**: Зузана Topolinjska, „Односот *генитив ~ датив* во балканските падежни системи, *Јужнословенски филолог*, LVI/3–4, 1229–1236.
40. **Тополињска 2002**: Зузана Тополињска, „Антропоцентричка теорија језика и српски падежни системи“, *Јужнословенски филолог*, LVIII, 1–13.
41. **Фершерен 1980**: Jeff Verschueren, *On speech act verbs*, Amsterdam: J. Benjamins.
42. **Хопер – Томпсон 1980**: P. J. Hopper and S. A. Thompson, „Transitivity in grammar and discourse“, *Language*, 56/2, 251–299.
43. **Шарић 1999**: Lj. Šarić, „Dativ smjera u hrvatskome jeziku“, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 25/1: 323–344.
44. **Шарић 2008**: Lj. Šarić, *Spatial concepts in Slavic: a cognitive linguistic study of prepositions and cases*, Wiesbaden: Harrassowitz.
45. **Шипка 2006**: Данко Шипка, „Когнитивнолингвистичка мапа значења српског датива“, у: Предраг Пипер (ур.), *Когнитивнолингвистичка проучавања српског језика*, Београд: САНУ, 387–397.

4. циљеви истраживања

Циљеви

Примарни циљеви рада јесу следећи:

- да се глаголи који задовољавају постављени критеријум исцрпно поброје и представе;

- да се глаголе сврстају у одговарајуће синтаксичко-семантичке класе;
- да се према њима образују одговарајући реченични модели;
- да се анализира мотивисаност и продуктивност појединих модела рекцијских конструкција;
- да се сачини својеврстан речник непрелазних глагола с дативом.

Хипотезе

Полази се од претпоставке да је семантика и структура реченице условљена семантиком глагола и његовим конструкционим потенцијалом, да се глаголи могу сврстати у релативно хомогене синтаксичко-семантичке класе, те да се према тим класама могу образовати одговарајући реченични модели.

5. очекивани резултати

Кандидат сматра да ће истраживање допринети:

- познавању састава и структуре глаголског лексикона српског језика;
- стварању потпуније слике о синтаксичкој и семантичкој вредности датива, као и предлошко-падежног система уопште у српском језику;
- разумевању феномена глаголске рекције;
- (ре)класификацији глаголских допуна;
- разумевању везе лексикона и синтаксичког система;
- успостављању образаца за прецизнији и конзистентнији лексикографски опис, односно унапређењу домаће лексикографске праксе.

6. план рада

Истраживање ће се обавити по следећим главним етапама:

- ексцерпција грађе из речничких извора;
- провера грађе на контролном корпусу;
- утврђивање синтаксичко-семантичких параметара релевантних за класификацију;
- сврставање глагола у класе и разрада реченичних модела.

Након уводног излагања, где ће се дати преглед претходних истраживања о глаголској рекцији и о дативу и његовом месту у предлошко-падежном систему српског језика и истаћи главни проблеми, у раду ће се глаголске класе и реченични модели детаљно представити према њиховом саставу, уз помоћ дијаграма и табела.

7. методе истраживања

Истраживање ће бити емпиријско, дескриптивног карактера, и строго засновано на корпусу. Као општи теоријско-појмови оквир служиће интегрални, структуралистичко-функционални модел синтаксичког описа изложен у радовима Љ. Поповића (в. Библиографију), а у решавању појединих проблема ослонац ће бити и достигнућа и теоријско-методолошка решења савремене синтаксе, семантике и корпусне лингвистике.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТА: мр Балше Стипчевића

НАПОМЕНА: Кандидат предлаже промену (сужавање) теме докторске дисертације пријављене и одобрене на Филолошком факултету у Београду 2012. године под насловом „Конструкције с интранзитивним рекцијским глаголима у савременом српском језику“, с истим ментором.

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је мр Балша Стипчевић подобан за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области синтаксе српског језика.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је др Душка Кликовац подобан/на за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидата мр Балше Стипчевића и предложене теме докторске дисертације Дативне рекцијске конструкције с непрелазним глаголима у савременом српском језику, а да се за ментора именује др Душка Кликовац, редовни професор Филолошког факултета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА
КОМИСИЈЕ

1.

2.

3.